

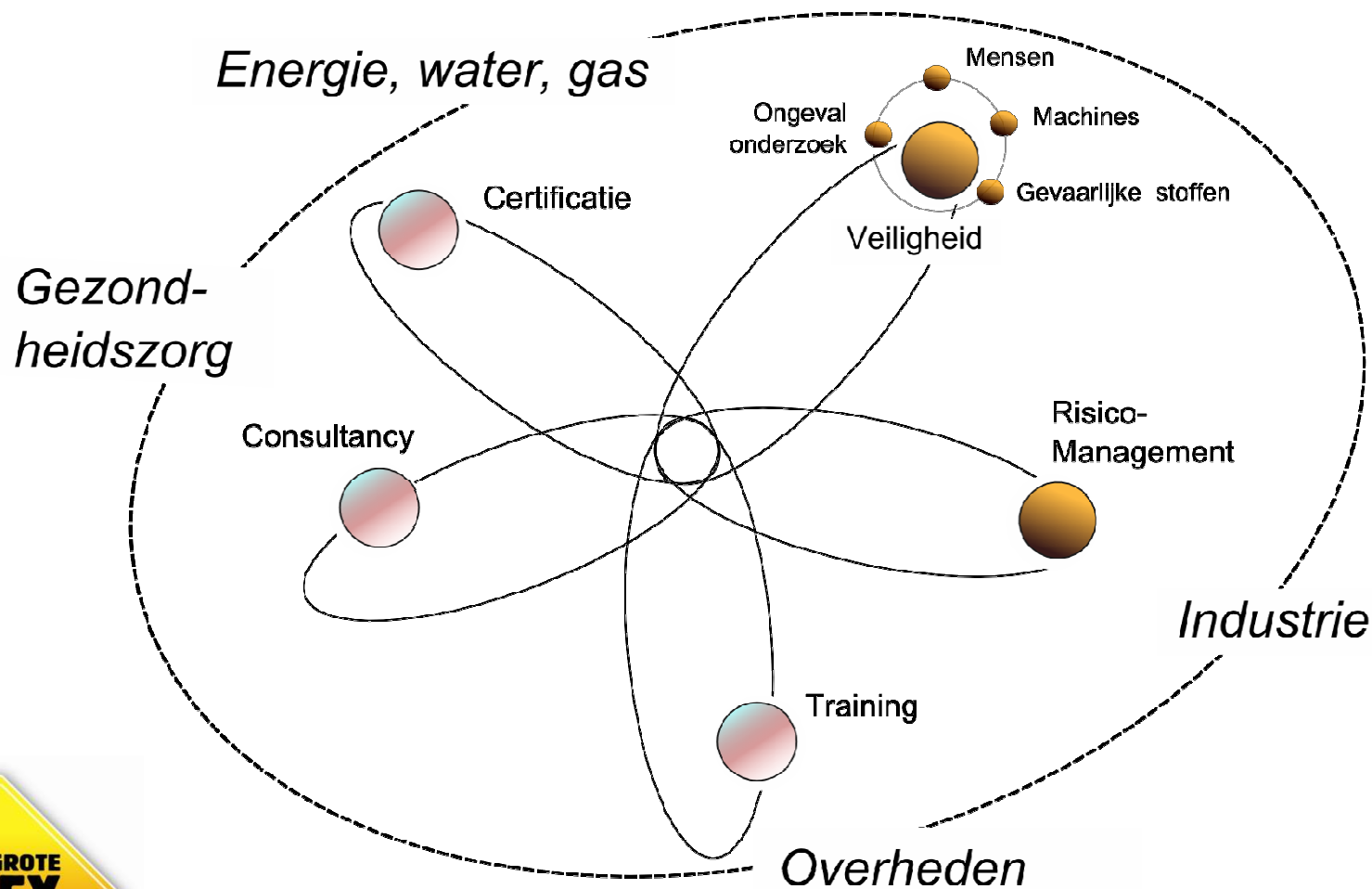
Voorkom kosten en risico's door juiste gaszoning

Paul van Norden

Kiwa Gas Technology

30 juni 2010

KIWA Veiligheid & Risicomanagement

INHOUD

- De risico's die bedrijven nog steeds nemen.
- Zoneren: jongleren tussen normen en praktijk?
- Tips bij de zonering van (aard)gasinstallaties en –leidingen.
- De factoren mens en techniek vóór en na de zonering.

Grote kans dat gaszoning te zwaar is

Veel regels gaszoning zijn behoudend →
te zware zoning in te groot gebied

- **pro**: uitvoerder zoning aan veilige kant.
- **con**: uitvoerder betwijfelt juistheid.
- **pro**: beter té hoge beschermingsgraad werknemers dan te laag.
- **con**: hoge kosten, onhandig werken.

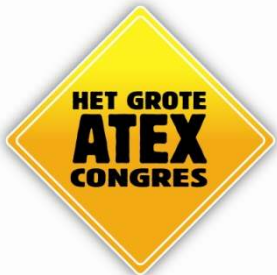

Voorkom kosten en risico's door juiste gaszoning

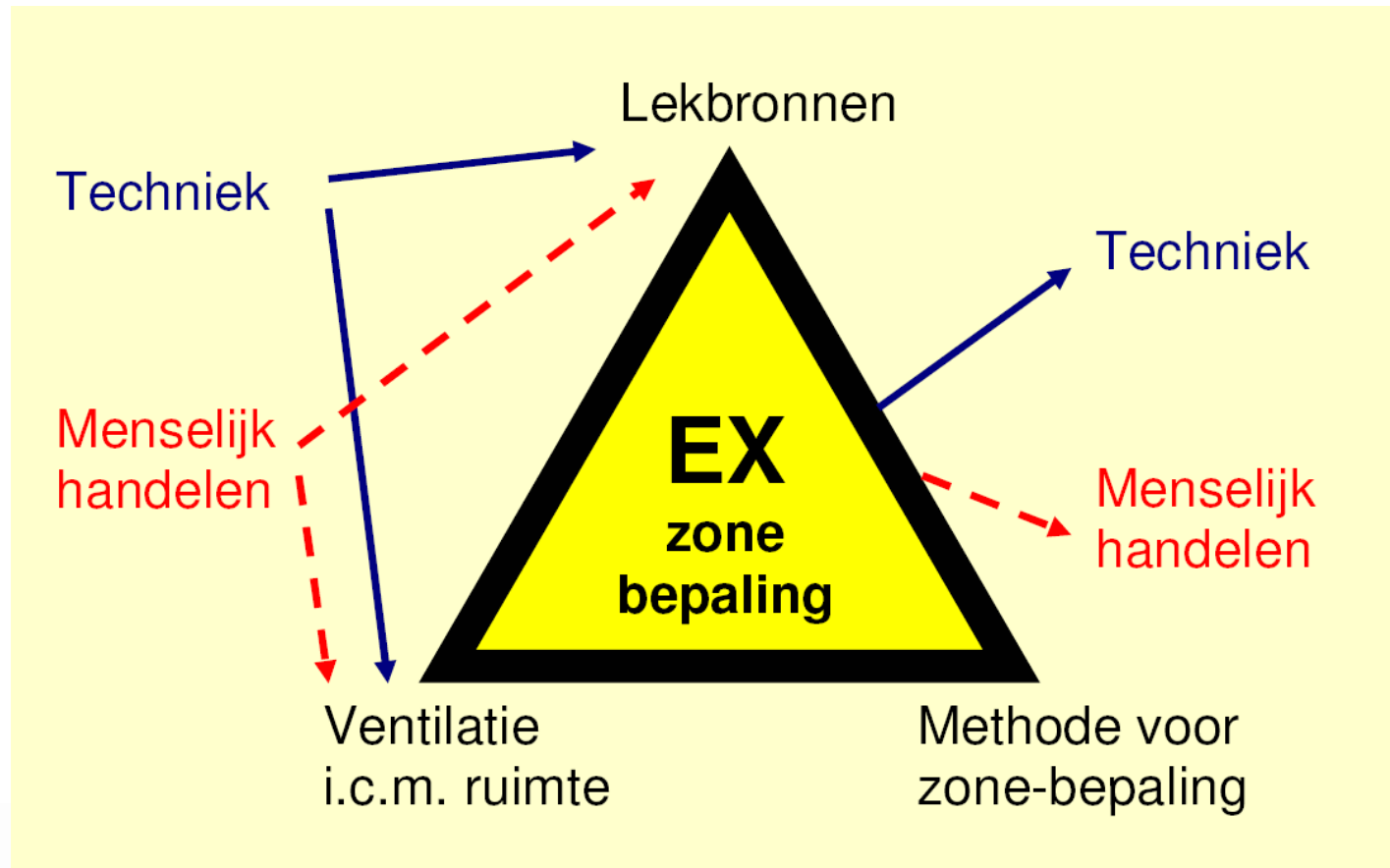
- Te **zware** zoning: onnodig hoge kosten, onnodig onhandige werkprocedures
- Te **lage** zoning: onacceptabele veiligheidsrisico's!

Zoneren is jongleren tussen deze belangen!

Praktijk is weerbarstiger dan de theorie!

Zoneren = combineren factoren

Controleer zonerings aan de definities

Een zone is een gebied waarbinnen een ontplofbare gasatmosfeer...

- voortdurend of gedurende lange perioden aanwezig is (zone 0)
- bij normaal bedrijf te verwachten is (zone 1)
- bij normaal bedrijf onwaarschijnlijk is en ... indien aanwezig, slechts zelden en gedurende een korte periode zal bestaan (zone 2)

Koppeling zone en gevarenbron

- zone 0 is gewoonlijk gekoppeld aan een **continue** gevarenbron,
- zone 1 aan **primaire** gevarenbron
- zone 2 aan **secundaire** gevarenbron

Als gevolg van ventilatie behoeft dit echter niet altijd zo te zijn.

Voorbeeld foutieve zonering

Gasmengstation bij Kiwa, Apeldoorn - zone 0 ?

Voorbeeld foutieve zonering

Plaats		Omstandigheden	Zoneklasse	Zoneafmeting
Buiten		Wind normaal > 2 m/s, zelden < 0,5 m/s	Overeenkomstig klasse van de gevarenbron	R = 1m, 7m of anders bepaald
Open gebouw		50% omtrek open over 2,50m hoogte	Overeenkomstig klasse van de gevarenbron	R = 1m, 7m of anders bepaald
Gesloten gebouw	Geen ventilatie	Geen beperkte kunstmatige ruimtelijke of kunstmatige plaatselijke ventilatie of groot gebouw	1 klasse zwaarder dan die van de gevarenbron	Gehele ruimte
	Beperkte ventilatie	Windkracht en/of thermische trek. Ventilatievoud >5	Overeenkomstig klasse van de gevarenbron	Ventilatievoud >5: gehele ruimte

NPR 7910-1 (versie juli 2001)

Risico's die bedrijven (nog steeds) nemen

Voorbeeld van de verwoestende kracht van een explosie!

(niet door onverantwoord risico)

Risico's die bedrijven (nog steeds) nemen

Jaarverslag Arbeidsinspectie 2008 over ATEX:

...bij 63% van de onderzochte situaties was sprake van een onvoldoende risico-identificatie.

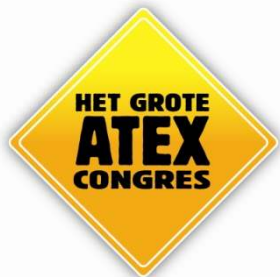

Risico's die bedrijven (nog steeds) nemen

Jaarverslag Arbeidsinspectie 2009:

In 2009 ... heeft de explosie in één geval geleid tot totale verwoesting van het bedrijf.

De kans op een dergelijk ongeval wordt in hoge mate beïnvloed door **factoren, die te maken hebben met de integriteit van de installatie ... onderhoud ... organisatie en bediening** van installaties.

Regels voor gaszoning

Belangrijk: welke norm/standaard te gebruiken voor zoning?

- NPR 7910-1:2008
- NEN-EN-IEC 60079-10-1:2008
- NEN 2078:2001 (Eisen voor industriële gasinstallaties)
- EN 15001-1:2009 & EN 15001-2:2008
(Gasinstallatieleidingen met bedrijfsdrukken groter dan 0,5 bar voor industriële en niet-industriële gasinstallaties)

Gaszonering bij gasinstallaties - 1

- NPR 7910-1:2008
  - Geeft handvatten wanneer verbindingen e.d. niet als gevarenbron worden beschouwd.
  - Bij aardgas verruiming omdat moeilijk ontsteekbaar:
    - flens-, schroefdraad- en knelverbindingen e.d met een inwendige druk kleiner dan of gelijk aan 0,5 bar gelden NIET als gevarenbron.
    - Etc

Gaszonering bij gasinstallaties - 2

- NPR 7910-1:2008
  - Vrij behoudende zone-inschatting:
    - Bij lek < 1 g/s in buitenlucht, open gebouw, groot gebouw: $R_{zone} = 1$ m (of anders bepaald)
    - Alleen bij lek 'beduidend kleiner dan 1 g/s': verwaarloosbaar klein gebied.
  - Relatief zware eisen beschikbaarheid ventilatie
    - Technische randvoorwaarden
    - Zelfs 'zwakke beschikbaarheid' is goed bewaakt!

Gaszonering bij gasinstallaties - 3

- NEN-EN-IEC 60079-10-1
  - Vrij behoudende zone-inschatting:
    - Hanteert begrip V_z :
      - het volume waarboven de gemiddelde concentratie aan brandbaar gas of brandbare damp of 0,25 maal of 0,5 maal de waarde van de LEL bedraagt,
    - Berekening afhankelijk van het ventilatievoud, niet van ventilatiedebiet
    - Grote hallen komen er ‘slecht’ van af!
    - Dubieuze berekening voor zone in buitenlucht

Gaszoning bij gasinstallaties - 4

- NEN-EN-IEC 60079-10-1
  - Relatief milde eisen aan beschikbaarheid ventilatie
    - Technische invulling van ‘goede’ beschikbaarheid zelf invullen.
      - ‘goede’ ventilatie: is praktisch ononderbroken aanwezig
  - Logische tabel voor zone-bepaling

Gaszonering bij gasinstallaties - 5

- NEN-EN-IEC 60079-10-1

Klasse van de gevaarenbron	Ventilatie						
	Graad						
	Sterk			Gematigd			Zwak
	Beschikbaarheid						
	Goed	Voldoende	Slecht	Goed	Voldoende	Slecht	Goed, voldoende of slecht
Continu	(Zone 0 NE) niet-gevaarlijk ^a	(Zone 0 NE) Zone 2 ^a	(Zone 0 NE) Zone 1 ^a	Zone 0	Zone 0 + Zone 2	Zone 0 + Zone 1	Zone 0
Primair	(Zone 1 NE) niet-gevaarlijk ^a	(Zone 1 NE) Zone 2 ^a	(Zone 1 NE) Zone 2 ^a	Zone 1	Zone 1 + Zone 2	Zone 1 + Zone 2	Zone 1 of Zone 0 ^c
Secundair ^b	(Zone 2 NE) niet-gevaarlijk ^a	(Zone 2 NE) niet-gevaarlijk ^a	Zone 2	Zone 2	Zone 2	Zone 2	Zone 1 en zelfs Zone 0 ^c

Gaszonering bij gasinstallaties - 6

- NEN 2078:2001 Industriële gasinstallaties
  - Géén gevarenzone indien:
    - Ontwerp is volgens bepaalde technische principes (“technisch dicht”)
    - Ventilatievoud $> 1/\text{uur}$
    - Ademopening $D > 2\text{mm}$? → speciale afvoerleiding
    - Niet-ruikbaar gas? → gasdetectie
    - Keuring bij ingebruikname
    - Periodieke inspectie gasinstallatie
    - Etc

Gaszonering bij gasinstallaties - 7

- EN 15001:1&2 Gasinstallatieleidingen > 0,5 bar
  - Géén gevarenzone indien:
    - Ontwerp is volgens de norm (“technisch dicht”)
    - Onderhoud is volgens de norm
    - Goede ventilatie (niet gespecificeerd)
    - Speciale aandacht voor gesloten ruimten
    - Periodieke inspectie gasinstallatie

HSE zone classificatie - 1

- Onderzoek gepubliceerd in 2008 (RR630)
- Secundaire uitstroming, methaan
- Vooral gericht op bepalen wanneer sprake is van zone 2NE
  - Metingen aan ventilatie
  - Metingen aan concentraties bij gasuitstroming
  - Computermodellen
  - Voorspellingen

HSE zone classificatie - 2

V_z : volume waar %_{gas} gemiddeld $< \frac{1}{2}$ LEL

- Formule voor V_z in 60079-10 blijkt geen goede schatting: te groot
  - Vooral bij grote ruimtes
  - Dan te zware/grote zone-gebied!
- $V_z < 0,1 \text{ m}^3$ blijkt inderdaad 'ongevaarlijk' behalve in kleine ruimten ($< 10 \text{ m}^3$)

HSE zone classificatie - 3

BUITEN blijkt zone 2NE ($V_z < 0,1 \text{ m}^3$) als:

– Zonder enige blokkades:

- $Q_{\text{gas}} < 2 \text{ g/s}$ (bij sonische uitstroming CH_4 , $> 0,85 \text{ barg}$)
- Opening $< 11 \text{ mm}^2$ (bij subsonische uitstroming)

– Enigszins geblokkeerd:

- $Q_{\text{gas}} < 1 \text{ g/s}$ (bij sonische uitstroming CH_4 , $> 0,85 \text{ barg}$)
- Opening $< 5,5 \text{ mm}^2$ (bij subsonische uitstroming)

HSE zone classificatie - 4

Wanneer zone 2NE in buitenlucht ($w_{\text{wind}}=0$)?

- Stel: uitstroming is sonisch ($P > 0,85$ barg)
  - HSE: als $Q_{\text{gas}} < 1$ g/s
  - EN 60079-10: als $Q_{\text{gas}} < 0,044$ g/s
- Stel: gat $0,25$ mm²
  - HSE: als $P < 10$ barg
  - EN 60079-10: als $P < 0,4$ barg

HSE zone classificatie - 5

Situatie BINNEN:

- Zone 2 NE ($V_z < 0,1 \text{ m}^3$) BUITEN berekend in 'worst case', nl zonder wind!
- Dán zijn resultaten ook van toepassing BINNEN!
- <1 g/s criterium ook binnen toepasbaar!

HSE zone classificatie - 6

- Onderzoek naar correlatie tussen gemid. concentratie C ($=\%_{\text{gas}}$) en grootte van V_z
- Wat blijkt:
  - Als $C_{\text{uitgang}} < 10\% \text{ LEL}$, dan:
    - $V_z < 0,1 \text{ m}^3 \rightarrow \text{zone 2 NE}$
      - Mits lekbron niet in deel van ruimte zonder ventilatie.

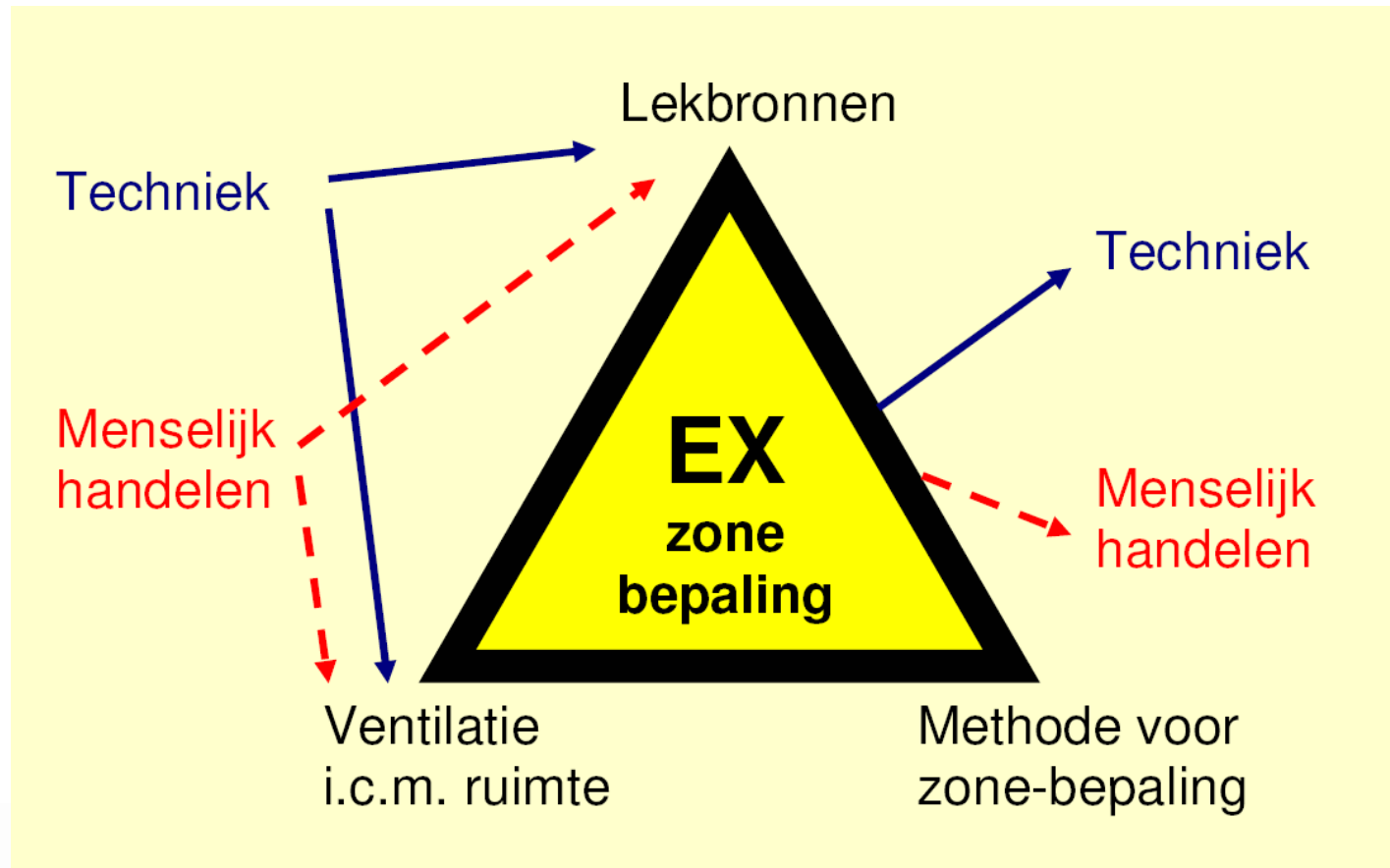
HSE zone classificatie - 7

→ Twee criteria voor zone 2 NE binnen bij secundaire gevarenbronnen:

- $C_{\text{uitgang}} < 10 \% \text{ LEL}$, én:
- Eén van deze:
  - $Q_{\text{gas}} < 1 \text{ g/s}$ (bij sonische uitstroming)
  - $\text{Opening} < 5,5 \text{ mm}^2$ (bij subsonische uitstroming)

Zoneren: de mens factor - 1

Zoneren: de mens factor - 2

Menselijk handelen creëert gevarenbronnen

→ **invloed op zonering!**

- Afkoppelen van slangen
- Vergeten een klep af te sluiten
- Vergeten een deksel dicht te doen
- Blokkeren van een ventilatie-opening
- Laten vallen van een fles

Zoneren: de mens factor - 3

Menselijk handelen ná de zonering →
invloed op integriteit!

- Inspectie en onderhoud
- Niet gebruiken van de aarding.
- Niet gebruiken van ATEX (hand)apparatuur
- Uitzetten ventilatie en veiligheden
- Enz.

Zoneren = controleren + motiveren

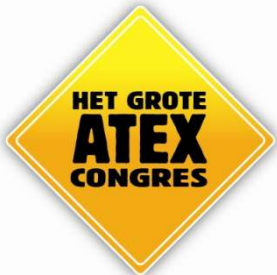
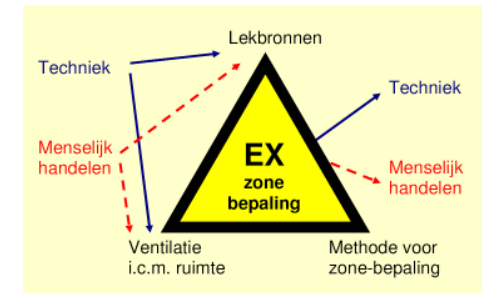
Voortdurende controle, inspectie en bewustwording (training) is nodig:

- Van apparatuur die de zone beïnvloedt
  - Van apparatuur die in zone wordt gebruikt
  - Van mensen die in zones moeten werken
    - Bekend zijn met gedragsregels in zones
    - Gebruik van juiste apparatuur (ATEX)
- ‘schoon huishouden’, werkvergunningen, enz

Samenvatting

- Regels voor zonering
  - Controleer altijd aan de definities
  - Wat zeggen de normen
  - Onderzoek van HSE
- Invloed van mens en techniek
  - Techniek → zone → techniek
  - Mens → zone → menselijk handelen
  - Noodzaak controle, inspectie en training

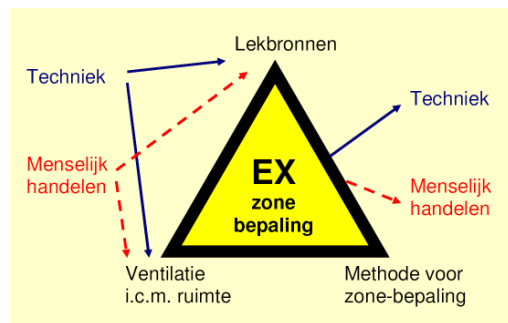

VRAGEN?

Bedankt voor uw aandacht!

paul.van.norden@kiwa.nl

www.kiwagastechnology.nl

Disclaimer: deze presentatie heeft een informierend karakter.
Voor verdere informatie wordt verwezen naar de bronteksten.

